

La Constitució dels bascos

El País Basc i Navarra tenen reconeguts els drets històrics mitjançant una disposició de la Constitució. Això ha representat un greuge comparatiu que, vint-i-set anys després, encara no ha quedat resolt per a altres comunitats històriques.

A la fi del segle XIX, els Furs bascos són l'únic obstacle que té la monarquia espanyola per fer realitat el seu somni d'un estat centralitzat i regit per les mateixes lleis, les castellanés. Però per acabar l'obra uni-

formadora que havia iniciat Felip V al 1714 calia una excusa i Madrid va maniobrar per aconseguir-la. L'oportunitat es va presentar arran de la derrota carlina del 1876. El govern liberal va aprofitar l'ampli suport que el carlisme

tenia entre els basconavarresos per castigar-los col·lectivament per la seva insurrecció. I la pena va consistir a abolir els Furs, que ja estaven tocats de mort des del 1839.

Aquesta mesura, impulsada pel president espanyol, el liberal andalús Antonio Cánovas del Castillo, va ser desproporcionada i, fins i tot, els liberals basconavarresos que havien lluitat contra els carlins es van oposar a la desaparició de les seves llibertats. Cánovas va fer emmudir aquestes protestes amb un argument brutal: "*Cuando la fuerza causa Estado, la fuerza es el derecho.*" A partir de llavors i, per primera vegada, tots els territoris de l'estat espanyol quedaven subjectes a les mateixes lleis i obligacions. Dos anys més tard, el 1878, Cánovas va arribar a un pacte amb la burgesia basca i, com un residu de l'antiga foralitat, va per-

metre que les diputacions d'aquells territoris recaptessin els seus impostos directament. D'aquesta manera, va néixer el règim del concert econòmic.

Neix el PNB. La derrota carlina –i la pèrdua d'autogovern que va comportar– provocà un fort ressentiment que, amb el pas del temps, desembocà en la creació del Partit Nacionalista Basc (PNB), obra del fill d'una família carlina, Sabino Arana, qui adoptarà per a la seva criatura política el lema de “Déu i Furs”, que encara es manté en l'actualitat. Per al PNB, Furs és sinònim de llibertat, d'independència originària, l'autèntica Constitució dels bascos. Els poders espanyols van suprimir uns drets que es remunten al segle XVI, quan, sota el domini de la corona castellana, els territoris de Biscaia, Alava, Guipúscoa i Navarra començaren a elaborar uns textos sobre la seva organització política, jurídica i econòmica. Es

seguir un pacte foral amb la corona espanyola, sentit en què anava l'esmena que va presentar en la comissió constitucional del Congrés espanyol: “*Se renueva el Pacto Foral con la Corona, manteniendo el Rey en Alava, Guipúzcoa y Vizcaya los títulos y facultades que tradicionalmente hubieran venido ostentado sus antecesores.*” La iniciativa va ser rebutjada, però el PNB va aconseguir incloure en la Constitució la famosa “disposició adicional primera” que respecta els drets històrics dels territoris forals.

Fruit de la pressió del PNB, la Carta Magna també recull la derogació de les lleis abolicionistes de 1839 i 1876. Però el PNB, que buscava el pacte amb la corona, ho va considerar insuficient, raó per la qual va decidir abstenir-se en el referèndum sobre la Constitució.

José Luis Orella Unzué, catedràtic d'Història Medieval de la Universitat de Deusto, assegura que els drets his-

Un dels objectius estratègics del PNB sempre ha estat retornar a la situació anterior al 1876 i restablir els Furs posant-los al dia, és clar. Una reivindicació constant que el PNB va introduir en els debats de la Constitució del 1978

tracta d'un conjunt de doctrines que regulen la relació d'aquests territoris amb la monarquia, seguint el model medieval, per les quals a canvi de reconèixer-los drets, el rei obtenia serveis. L'exempció fiscal i militar de què gaudien els bascos era una de les parts principals d'aquest pacte amb la corona que, com hem vist, quedà abolit per la força de les armes el 1876. Abans d'aplicar aquesta mesura extrema, totes les constitucions espanyoles del segle XIX van incloure i reconèixer la foralitat basca.

El debat del 1978. Un dels objectius estratègics del PNB sempre ha estat que el País Basc retornés a la situació anterior al 1876 i restablir els Furs però posant-los al dia, és clar. Una reivindicació constant que el PNB va introduir en els debats de la Constitució del 1978. Aquesta formació pretenia acon-

tòrics no són exclusius dels territoris bascos i que, per exemple, “la fórmula del concert econòmic és viable per a qualsevol comunitat autònoma que la sol·liciti”. Orella Unzué tampoc no té cap dubte que “els territoris catalans són forals perquè la violència no crea dret, pot imposar-lo, i cal recordar que els decrets de Nova Planta van suprimir el dret públic però no el privat, el civil. A més, en contra del criteri del Consell Consultiu, Orella Unzué considera també que la derogació constitucional del 1978 “no es refereix només a les províncies basques sinó també a tots els territoris forals, per tant, als territoris de l'antiga Corona d'Aragó que van estar presents en les guerres carlines.”

Daniel Gómez Amat
Bilbao

All i pebre

Dignitat.cat

Pere Martí

L'aprovació de la llei del retorn dels papers segrestats a Salamanca i la creació del domini .cat són dues bones notícies que tenen un denominador comú: són dues victòries de la societat civil catalana. Sense la tenacitat de la Comissió de la Dignitat no hi hauria retorn –parcial– dels documents expropiats per l'exèrcit franquista i sense l'Associació .cat tampoc tindríem el reconeixement internacional com a nació virtual. L'empenta de la societat civil ha estat la clau. Després s'hi han afegit els polítics, els governs i tothom qui faci falta, però l'impuls inicial, la constància i la pressió l'ha fet la gent que ha cregut en una causa i l'ha impulsada fins al final, perquè són causes que valien la pena.

Aquests dies, quan veig les pancartes anònimes pretesament espontànies que hi ha penjades pels carrers de Barcelona a favor del nou Estatut, no puc evitar fer comparacions. Són pancartes artificials que intenten dissimular la manca d'entusiasme que desperta entre la gent, però no enganyen a ningú. Al contrari, deixen en evidència que l'Estatut necessita respiració assistida perquè darrere no té l'escalf de la gent. Ni la raquítica pancarta que la directiva del Barça va haver de posar al Camp Nou, després de rebre una pressió brutal del Govern, ni els manifestos de fals entusiasme de tota mena de col·lectius teledirigits des de la Generalitat, han aconseguit canviar el clima d'indiferència general. A l'hora d'escriure aquestes ratlles els polítics negocien contra rellotge per intentar salvar el naufragi estatutari. Però si es gressin, veurien que darrere no hi ha ningú, perquè a la majoria de gent d'aquest país ja no se li pot donar gat per llebre.